

Teşbih (Benzetme) Sanatı

Teşbih (Benzetme) Sanatı Nedir?

Teşbih, benzerlik taşıyan iki nesne veya kavram arasında bir ilişki kurma sanatıdır. Bu sanatın temelinde benzeyen ve benzetilen olarak adlandırılan iki unsur bulunur. Teşbihte, bu iki unsur arasında paylaşılan nitelikler veya özellikler vardır, ve bu ortak nitelikler teşbihin temelini oluşturur. Bazen, bu benzetme işlemi için özel bir sözcük kullanılır, bu edat benzetme edatı olarak bilinir. Teşbih sanatı, iki farklı şey arasındaki benzerlikleri vurgulayarak duygusal veya düşünsel bir etki yaratmayı amaçlar.

En az iki şey arasında türlü yönlerden bağlantı bulunan iki şeyden zayıf olan nesne ya da kavramın anlamca güçlü olana benzetilmesi olayına **teşbih** adı verilir. "gibi" edatıyla benzetme yapılabileceği gibi başka sözcüklerde de **benzetme** yapılabilir. Bu tür edatlara teşbih sanatında "benzetme edatı" adı verilir.

Benzetme Ögeleri Nelerdir

O hâlde teşbihte,

1. benzeyen
2. kendisine benzetilen
3. benzetme yönü
4. benzetme edatı

olmak üzere 4 öge yani unsur bulunur. Bu ögelerin tamamının bulunduğu benzetmeye ayrıntılı (tam) benzetme adı verilir.

Örnek: Canlılar yaşamsal eşitlik bakımından tarağın dişleri gibidir.

Örnek cümlede, "insanlar" ve "tarağın dişleri" arasındaki benzerliğe odaklanılır. Bu benzerlik, "eşitlik" kavramı üzerinden ifade edilir. Yani, insanlar ve tarağın dişleri, eşitlik açısından birbirlerine benzetilirler. Bu benzetme sonucunda, insanların birbirleriyle eşit olduğu vurgulanır.

Teşbih sanatı, bu tür benzetmelerle duygusal veya düşünsel bir etki yaratmayı amaçlar. İstiare adı verilen bu sanat, bir şeyin başka bir şeyle benzetilmesiyle oluşturulur ve edebi eserlerde sıkça kullanılır. Bu nedenle, teşbihi anlamadan istiareyi tam olarak anlamak mümkün değildir.

Değirmen misali döner başım.

Değirmen: kendisine benzetilen

misali: benzetme edatı

başım: benzeyen

döner: benzetme yönü

Ben ki yaralıyım, ben ki haytayım
Bakkallara düşmüş okul defterleri gibiyim.
İlhan Berk

İkinci mısradan, bir benzetme aracılığıyla okurun düşünce dünyasında birçok hayal yaratmaktadır. Bakkalların eski okul defterlerini alacak verecek kaydetmek için kullanmaları, şiiri duygusal ve çağrışımlı zengin bir zemine oturtmaktadır.

Aşkın ifade edilmesi, edebiyatta sıkça benzetmelerin kullanılmasıyla gerçekleştirilir.

“Yâr, yâr...
Seni kara saplı bıçak gibi sineme sapladılar”
B. Rahmi Eyüboğlu

dizelerinde olduğu gibi, sevgiliye olan tutku ve aşk, burada kara saplı bir bıçağa benzetilmiştir. Bu benzetme, şairin duygularını ve izlenimlerini okuyucuya iletmek için kullanılan güçlü bir edebi araçtır.

Şair, bu benzetmeyle aşkın gücünü ve şiddetini vurgular. Kara saplı bıçak, aniden sineme saplanan bir şeyi temsil ederken, aşkın da insanın kalbine aniden saplandığını ve derin bir etki bıraktığını ifade eder. Ayrıca, “kara sevda” deyiimiyle ilişkilendirilen bu benzetme, aşkın acı verici ve tutkulu doğasını vurgular.

Bu örnek, edebiyatın ve şiirin duyguları ifade etmek için ne kadar zengin bir dil sunduğunu gösterir. Şair, sevgilisine duyduğu aşkı sıradan bir şekilde ifade etmek yerine, güçlü ve etkileyici bir benzetme kullanarak duygularını okuyucuya aktarmıştır. Bu, edebiyatın ve şiirin gücünün bir örneğidir.

Benzetme (Teşbih)

Teşbih Çeşitleri (Benzetme Türleri) Nelerdir?

Ayrıntılı Benzetme (Teşbih-i Mufassal)

Benzetme unsurlarının tamamının kullanıldığı benzetme türüne ayrıntılı benzetme veya “**Teşbih-i Mufassal**” adı verilir.

Ellerim bir kanat gibi titrekti
Tutmasam gözümde yaş inecekti

Benzeyen: ellerim

Kendisine benzetilen: kanat

Benzetme yönü: titrekti

Benzetme edatı: gibi

- Bir rüzgar gibi geçti önümüzden.
- Ağaçlar da şair gibi solgun ve umutsuzdu.
- Bir kısa gün gibi bir ömür geçti de anlayamadım.
- Bir okyanus kadar derindir aşk,
- Halil İbrahim sofrası gibi zengindi soframız.
- Ah şu yalnızlık bıçak gibi
Ne yana dönsem batar

Kısaltılmış Benzetme (Teşbih-i Mücmel)

Teşbih unsurlarının tamamının söylenip sadece benzetme yönü söylenmeden yapılan teşbih biçimine verilen addır.

Aşkınlı bir menekşe gibi taktım yakama

Benzeyen: aşkınlı

Kendisine benzetilen: menekşe

Benzetme yönü: X

Benzetme edatı: gibi

- Hayaller bir gerçeklik gibi kurgulandı.
- Anılarımız bir film şeridi gibiydi.
- Gemiler bir kuğu gibi geçiyordu Boğaz’dan.
- Ay misali bir yüze tutuldum ki sormayın...
- Teknoloji modern bir dev gibi...
- Çocukken mahallenin arıları gibiydik.

Pekleştirilmiş Benzetme (Teşbih-i Müekked)

Diğer tüm benzetme unsurlarının kullanılıp yalnızca benzetme edatı söylenmeden yapılan teşbih biçimine verilen addır.

Bir alevdin içimde yakıp da kavuran
Yağmur oldun gözümde hiç durmadan yağın

Benzeyen: sen (sevgili)

Kendisine benzetilen: alev

Benzetme yönü: yakıp kavurma

Benzetme edatı: X

- Yollar kıvrıla kıvrıla giden bir yılan...
- Önümüzdeki dağlar geçit vermeyen bir dev...
- Yollar köyleri saran eskimiş çerçeveler...
- Ben inleyen bir bülbül sen vefasız gonca gül
- Gönül ayna olmuş sevgimi yansıtıyor.
- Hasretinle kurumuş fidana döndüm.

Yalın Benzetme (Teşbih-i Belig)

Yalnızca benzeyen ve kendisine benzetilenin söylenmesiyle yapılan teşbihe “teşbihi belig” adı verilir.

Gider oldum kömür gözlüm, hoşçakal!

Benzeyen: göz

Kendisine benzetilen: kömür

Benzetme yönü: X

Benzetme edatı: X

- Sen gül olsan ben bülbül
Şiiri bir martı, bir dalga, bir rüzgar
- Aşkın mahpushane, içinde ben mahkûm
– Gül tenli, kor dudaklı, kömür gözlü, sürmeli
Şeytan diyor ki sarmalı, yüz kerre öpmeli
- Ay yüzlüm derdine düşeli
– Takoz Recep kendi kalesine müthiş bir gol attı.

Teşbih (Benzetme) PDF İndir

Benzetme (Teşbih) İle İlgili Çözümlü Örnek Sorular

Örnek Soru 1:

Aşağıdaki dizelerin hangisinde teşbih sanatı kullanılmıştır?

- A) Söz anladım ki uzun, hem de pek uzun sürecektir
Benimse vardı o gün pek çok işlerim görecektir
- B) Ellerim takılırken rüzgârların saçına
Asıldı arabamız bir dağın yamacına
- C) Bir cümbüşdür kopsa da gece yakamozlarda
Münzevi balıklarız aynı kavanozlarda
- D) Şakaklarıma kar mı yağdı ne var
Benim mi Allah'ım bu çizgili yüz
- E) Bir göz gibi süzüyor beni camdan gece
Dönüyor etrafımda bir sürü kambur cüce

Çözüm: E seçeneğinde gece gündüze benzetilerek teşbih sanatı yapılmıştır.

Örnek Soru 2:

Aşağıdaki dizelerin hangisinde edebi sanatlardan teşbih sanatı kullanılmıştır?

- A) Gelmedin son hayal de yanıp yanıp kül oldu
Bu deruni kavgada kırılan gönül oldu
- B) Gelmedin yıldırımlar düştü hülyalarım
Nasıl kıydın be zalim masum rüyalarım
- C) Susarsam anlatır mı seni göklere tarih
Benzersiz olur mu sabah güler mi kara talih
- D) Gelmedin koştun zincir parçalandı anılar
Sardı bütün ruhumu tükenmeyen ağırlar
- E) Gel, düştüğün ateşte ömür boyu kavrul, de
Bir kuru yaprak gibi sokaklarda savrul, de

Çözüm: E seçeneğinde "Bir kuru yaprak gibi sokaklarda savrul, de" dizesinde teşbih yapılmıştır. Sevgilinin sokaklarda başıboş dolaşması, rüzgârın savurduğu bir yaprağa benzetilmiştir

Örnek Soru 3:

Aşağıdaki dizelerin hangisinde benzetmenin dört ögesi de bulunan bir “teşbih” vardır?

- A) Her hatıra bir damla yaş oldukça gözümde
- B) Gördüm deniz dedikleri bin başlı ejderi
- C) Canlandı hayalimde o mazideki yazlar
- D) Nazarın ok misali karanlıkları deler
- E) Ben böyle değildim, bu deniz böyle değildi

Çözüm: A seçeneğinde hatıra yaşa, B seçeneğinde deniz ejdere benzetilmiş; benzetme edatı ve yönü kullanılmamış, teşbih-i belîğ yapılmıştır. C ve E seçeneklerinde teşbih kullanılmamıştır. D seçeneğinde ise,

Benzeyen: nazar (bakış)

Kendisine Benzetilen: ok

Benzetme yönü: delmek

Benzetme edatı: misali

kullanılarak dört ögeli bir teşbih yapılmıştır.

Benim yarım bezden kilim

Dokunur Konya’da Konya’da

Yukarıdaki dizelerde söz sanatlarından hangisi vardır?

- A) İstiare B) Tezat C) İstifham D) Teşbih-i Belîğ E) Teşhis

Beytte şair yarını kilime benzetmiştir. Ama benzetmenin iki ana ögesi olan benzeyen ve benzetilen olduğu için “teşbih-i belîğ” sanatı yapmıştır.